

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ДЛЯ РОБОТИ З ДОРΟΣЛИМИ

Баніт О. В.

доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий
співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти

дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

м. Київ, Україна, e-mail: olgabanit@ukr.net

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6915141>

У світлі суспільно-політичних і соціально-економічних змін, що відбуваються нині в Україні, особливої актуальності набуває освіта дорослих, яку можна вважати провідним чинником подальшого розвитку, що сприяє забезпеченню конкурентоспроможності держави та її громадян. Водночас у сучасному освітньому просторі з'являються нові технології, спрямовані на задоволення потреб як окремої особистості, так і суспільства загалом. Кожна окрема особистість з її конкретними освітніми запитами стає головним споживачем у сфері освіти дорослих. У світлі концепції суспільства, що навчається такими ж споживачами є соціальні групи, соціальні інститути, у тому числі й держави [2, с. 197]. З огляду на це постає необхідність професійної підготовки педагогічного персоналу для навчання дорослих.

Важливість цієї проблеми підтверджується низкою міжнародних документів, прийнятих ЮНЕСКО, МОП, Організацією міжнародного співробітництва та ін., серед яких впливовими є:

- резолюція II Міжнародної конференції ЮНЕСКО з освіти дорослих (CONFINTEA II, м. Монреаль, Канада, 1960 р.);

- доповідь про стан і потреби в галузі академічної підготовки педагогів до навчання дорослих (Європейське бюро освіти дорослих (ЕВАЕ), 1982 р.);

- Белемські рамки дій (CONFINTEA VI, м. Белем, Бразилія, 2009 р.) та ін.

У працях закордонних (М. Ноулз, С. Брукфілд, Н. Міллер, Р. Свансон, Е. Холтон) та вітчизняних науковців (О. Аніщенко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, Т. Сорочан) також наголошується, що першочерговим завданням світової педагогічної спільноти є підготовка компетентних фахівців у сфері освіти дорослих. Таких фахівців називають наставниками, фасилітаторами, консультантами, менторами, коучами, тощо. Збірним для цього переліку є поняття «андрагог». Ми поділяємо думку вчених про те, що «андрагог» це не професія, як і «педагог». Це узагальнена назва різних інформаційно-освітніх ролей. Місія андрагога полягає у задоволенні чітко визначених потреб та цілей особистості, установи і суспільства, а основною функцією є управління освітнім процесом [2, с. 197].

В Україні необхідність професійної підготовки педагогічного персоналу для освіти дорослих актуалізується низкою проблем, які раніше гальмували її розвиток, а в нинішніх умовах війни суттєво загострилися. Серед ключових можна виокремити:

- міграція (зовнішня і внутрішня) і пов'язане з цим утруднення адаптації дорослого населення до нових соціально-економічних умов;
- зниженням рівня зайнятості дорослого населення й зростання безробіття, що супроводжується зниженням прибутку на душу населення;
- зростання чисельності людей третього віку (оскільки молодь масово виїжджає), інвалідів (внаслідок війни), соціально незахищених громадян, які потребують опіки;
- втрата працездатним населенням (особливо чоловічої статі) кваліфікації та відповідних навичок у зв'язку з тривалим перебуванням на війні.

Разом з тим переважна більшість вітчизняних підприємств не

виділяють кошти на професійне навчання персоналу, або ці витрати дуже низькі, що зумовлює невисокий рівень кваліфікації працівників, низький рівень продуктивності їхньої праці та низьку якість послуг і продукції, а відтак – низьку конкурентоспроможність як на вітчизняному так і на світовому ринках. Стає очевидним, що для роботи з такими категоріями дорослих потрібні високоосвічені фахівці з відповідною психолого-педагогічною підготовкою, що ґрунтується на андрагогічних засадах.

Наразі фахівці, які надають освітні послуги дорослим в Україні, не мають спеціальної андрагогічної підготовки. У сфері корпоративної освіти працюють переважно викладачі закладів вищої освіти з педагогічною підготовкою, але без відповідного андрагогічного спрямування, або практики, які не мають ні психолого-педагогічної ні тим більше андрагогічної підготовки. Шляхи вирішення цієї проблеми вбачаємо вслід за О. Аніщенко в розробленні освітніх програм для підготовки андрагогів, обґрунтуванні й подальшому вдосконаленні змісту педагогічної освіти з урахуванням андрагогічної складової [1, с. 162].

З метою забезпечення високого освітньо-кваліфікаційного рівня, а також розвитку андрагогічної компетентності педагогічного персоналу для роботи з дорослими потрібно узгодити план, зміст, обсяг їхньої підготовки, створити програми перепідготовки й підвищення кваліфікації на рівні вищої та післядипломної освіти, забезпечити відповідні педагогічні й психологічні умови для ефективного навчання.

Наступним кроком потребує розв'язання проблема моніторингу якості надання цих освітніх послуг та обґрунтування системи індикаторів для оцінювання. Вона має відображати ступінь відповідності інтегральної характеристики й результатів освітнього процесу, з одного боку, потребам особистості, з іншого – очікуванням і вимогам суспільства та держави. На часі також розроблення й упровадження механізмів визнання результатів неформального та інформального навчання [1, с. 162].

Вирішення окреслених проблем можливе за умови вдосконалення нормативно-правової бази загальнонаціональної системи підготовки, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації педагогічного персоналу для роботи з дорослими, а також ухвалення Закону України «Про освіту дорослих». Це дасть можливість конкретизувати цілі, завдання, функції освіти дорослих, узгодити діяльність суб'єктів і стейкхолдерів, причетних до навчання дорослих, регламентувати їхні права й обов'язки, налагодити механізми координації між ними.

Таким чином можна підсумувати, що швидке зростання освітніх пропозицій (збільшення провайдерів, онлайн-платформ), урізноманітнення форм і засобів освітніх послуг сприяє суттєвій трансформації традиційних способів передавання готових знань. Це зумовлює необхідність створення гнучкої системи освіти дорослих, її адаптації з усіма стейкхолдерами формальної, неформальної та інформальної сфер. У перспективі означені заходи сприятимуть розбудові національної системи освіти дорослих, важливою складовою якої є підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими.

Література

1. Аніщенко О. Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету, № 2 (19). 2017. С 155-163.

2. Лук'янова Л.Б. Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти: монографія. К.: ІПОД НАПН України. 2016.